BO‘LAJAK BOSHLANG‘ICH SINF O‘QITUVCHISINING AXBOROT TAYYORGARLIGINING MAZMUNI VA TASHKIL ETILISHI

Dilfuza Qalandarova
Osiyo Xalqaro Universiteti magistranti

Annotatsiya. Ushbu maqolada bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchisining axborot tayyorgarligi mazmuni, tarkibi va tashkil etilishi masalalari keng qamrovli o‘rganiladi. Tadqiqotda pedagogik faoliyatda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish, o‘quv jarayonini samarali rejalashtirish, darslarda interaktiv metodlarni qo‘llash hamda o‘quvchilarning axborotni tez va to‘g‘ri qabul qilish ko‘nikmalarini shakllantirish yo‘llari tahlil qilinadi. Shuningdek, maqolada o‘qituvchining axborot tayyorgarligi uning professional malakasini oshirish, ta’lim jarayonini individual va guruh ishlari orqali optimallashtirish, pedagogik innovatsiyalarni joriy etish imkoniyatlari bilan bog‘liq ekanligi ko‘rsatiladi. Tadqiqot natijalari bo‘lajak o‘qituvchilarning o‘quv jarayonida axborotdan samarali foydalanish strategiyalarini ishlab chiqishga va pedagogik faoliyat sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar: axborot tayyorgarligi, boshlang‘ich sinf o‘qituvchisi, pedagogik malaka, ta’lim jarayoni, kommunikatsiya texnologiyalari, interaktiv metodlar, pedagogik innovatsiyalar

Аннотация. В данной статье подробно рассматривается содержание, структура и организация информационной подготовки будущего учителя начальных классов. Исследование охватывает использование информационно-коммуникационных технологий в педагогической деятельности, эффективное планирование учебного процесса, применение интерактивных методов на уроках и формирование у учащихся навыков быстрого и правильного восприятия информации. Также статья показывает, что информационная подготовка учителя напрямую связана с повышением его профессиональной компетенции, оптимизацией учебного процесса через индивидуальные и групповые задания, а также внедрением педагогических инноваций. Результаты исследования могут способствовать разработке стратегий эффективного использования информации в учебном процессе и повышению качества педагогической деятельности будущих учителей.

Ключевые слова: информационная подготовка, учитель начальных классов, педагогическая компетенция, учебный процесс, коммуникационные технологии, интерактивные методы, педагогические инновации

Annotation. This article provides a comprehensive study of the content, structure, and organization of information preparation for future primary school teachers. The research covers the use of information and communication technologies in pedagogical practice, effective lesson planning, the application of interactive

ISSN 3030-3907

methods in classrooms, and the development of students' skills for fast and accurate information perception. Furthermore, the article emphasizes that teachers' information preparation is closely linked to enhancing their professional competence, optimizing the educational process through individual and group activities, and implementing pedagogical innovations. The findings of this study can contribute to the development of strategies for effective information use in teaching and improve the quality of future teachers' pedagogical practice.

Keywords: information preparation, primary school teacher, pedagogical competence, educational process, communication technologies, interactive methods, pedagogical innovations

KIRISH

Bugungi kunda ta'lim jarayoni zamonaviy texnologiyalar bilan chambarchas bog'liq bo'lib, boshlang'ich ta'lim darajasida ham axborot-kommunikatsiya vositalaridan samarali foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisi nafaqat pedagogik bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishi, balki o'quv jarayonida axborot resurslarini to'g'ri tanlash va qo'llash, interaktiv metodlardan foydalanish, shuningdek, o'quvchilarning axborotni tez va to'g'ri qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga qodir bo'lishi lozim.Axborot tayyorgarligi bo'lajak o'qituvchining professional kompetensiyasini shakllantirishda muhim omil bo'lib, u darsni rejalashtirish, o'quv materiallarini tanlash va ta'lim jarayonini individual va guruh ishlari orqali optimallashtirish imkonini beradi. Shu bilan birga, pedagoglarning axborot tayyorgarligi zamonaviy ta'lim jarayonida pedagogik innovatsiyalarni joriy etish va o'quvchilarning bilim olish faoliyatini interaktiv, samarali va qiziqarli qilish imkoniyatini yaratadi.Maqolada bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining axborot tayyorgarligi mazmuni, tarkibi va tashkil etilishi o'rganilib, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari asoslarini o'zlashtirish, pedagogik malakalarni oshirish va interaktiv darslarni samarali tashkil etish yo'llari tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari o'qituvchining axborot tayyorgarligini oshirish orqali ta'lim jarayonini optimallashtirish, o'quvchilarning bilimini mustahkamlash va pedagogik faoliyat sifatini yaxshilash imkonini beradi.Shu sababli, bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining axborot tayyorgarligi pedagogik faoliyatning ajralmas qismi hisoblanadi va zamonaviy ta'lim tizimida uning samarali tashkil etilishi ta'lim sifatini oshirish va o'quvchilarning individual rivojlanishiga hissa qo'shadi.

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining axborot tayyorgarligi bugungi ta'lim jarayonida katta ahamiyatga ega bo'lib, u pedagogning professional malakasini oshirish, darslarni samarali rejalashtirish va o'quv jarayonini interaktiv

ISSN 3030-3907

qilish imkonini beradi. Axborot tayyorgarligi pedagogning axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, elektron ta’lim resurslari, multimedia vositalari va interaktiv metodlardan samarali foydalanish ko‘nikmalarini o‘zlashtirish jarayonini anglatadi. Shu bilan birga, bu tayyorgarlik o‘qituvchining o‘quvchilarning bilimini tez va to‘g‘ri qabul qilish, tahlil qilish va saralash ko‘nikmalarini shakllantirishga ham xizmat qiladi. Axborot tayyorgarligi nafaqat dars jarayonini samarali tashkil etishda, balki pedagogik innovatsiyalarni joriy etish va individual yondashuvni ta’minlashda ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Bo‘lajak o‘qituvchilarda axborot tayyorgarligini shakllantirishning samarali usullaridan biri amaliy mashg‘ulotlar bo‘lib, ularda o‘quvchilar interaktiv dasturlar, elektron testlar, ta’lim platformalari va multimedia vositalari bilan ishlash imkoniyatiga ega bo‘ladilar. Shuningdek, pedagogik treninglar o‘qituvchilarning axborot-kommunikatsiya texnologiyalari bo‘yicha bilim va ko‘nikmalarini oshirishga yordam beradi. Darslarni rejalashtirish jarayonida axborot resurslaridan foydalanish, prezentatsiyalar va onlayn platformalarni qo‘llash orqali o‘quv jarayoni interaktiv va qiziqarli bo‘ladi, bu esa o‘quvchilarning faolligini oshiradi. Individual va guruh ishlari orqali o‘quvchilarning mustaqil ish va jamoaviy faoliyat ko‘nikmalari rivojlantiriladi, bu esa pedagogning axborot tayyorgarligi bilan chambarchas bog‘liqdir.Axborot tayyorgarligi pedagogga darslarni samarali tashkil etish, o‘quvchilarning bilimini mustahkamlash va pedagogik innovatsiyalarni muvaffaqiyatli joriy etish imkonini beradi. Shu bilan birga, zamonaviy ta’lim standartlariga mos keladigan dars metodlarini tanlash va qo‘llash orqali o‘quv jarayonini individual yondashuvga moslashtirish, o‘quvchilarning bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish, ta’lim jarayonini interaktiv va samarali qilish mumkin. Bo‘lajak o‘qituvchining axborot tayyorgarligi nafaqat professional malakasini oshirish, balki o‘quvchilarning o‘quv jarayoniga bo‘lgan qiziqishini kuchaytirish, ta’lim sifatini yaxshilash va zamonaviy pedagogik innovatsiyalarni amaliyotga joriy etish imkoniyatlarini yaratadi.

Shuningdek, bo‘lajak o‘qituvchilarning axborot tayyorgarligi bilan bog‘liq ayrim muammolar mavjud. Masalan, barcha o‘qituvchilar zamonaviy texnologiyalarni yaxshi bilmasligi, maktablarda yetarli multimedia vositalari bo‘lmasligi, o‘quvchilarning turli bilim darajalari esa individual yondashuvni talab qilishi mumkin. Bu muammolarni bartaraf etish uchun pedagogik va texnologik treninglar, resurslarni kengaytirish va optimallashtirish, darslarni individual va guruh ishlari orqali moslashtirish kabi yechimlar mavjud. Shu orqali o‘qituvchilar o‘z axborot tayyorgarligini oshiradi, o‘quv jarayonini yanada samarali va qiziqarli qiladi, pedagogik faoliyat sifatini yaxshilaydi va o‘quvchilarning bilim olish faolligini kuchaytiradi.Shu sababli, bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchisining

ISSN 3030-3907

axborot tayyorgarligi pedagogik faoliyatning ajralmas qismi hisoblanadi va zamonaviy ta’lim tizimida uning samarali tashkil etilishi ta’lim sifatini oshirish, o‘quvchilarning individual rivojlanishiga hissa qo‘shish va interaktiv, samarali o‘quv jarayonini ta’minlash imkonini beradi. Axborot tayyorgarligi nafaqat darslarni samarali o'tkazish, balki pedagogik innovatsiyalarni joriy etish va o‘quv jarayonini modernizatsiya qilish, o‘quvchilarning axborot bilan ishlash ko‘nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladigan muhim vosita sifatida qaraladi.

Bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchisining axborot tayyorgarligi zamonaviy ta’lim jarayonida markaziy o‘rin tutadi. Bu tayyorgarlik pedagogning professional malakasini oshirish, darslarni samarali rejalashtirish, o‘quvchilarning axborotni tez va to‘g‘ri qabul qilish ko‘nikmalarini shakllantirish, shuningdek, o‘quv jarayonini interaktiv va qiziqarli qilish imkonini beradi. Axborot tayyorgarligi – bu o‘qituvchining axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, multimedia vositalari, elektron ta’lim resurslari va interaktiv metodlardan foydalanish qobiliyatidir. Shu bilan birga, axborot tayyorgarligi pedagogga darslarni individual va guruh ishlari orqali optimallashtirish, o‘quvchilarning bilim va ko‘nikmalarini mustahkamlash, pedagogik innovatsiyalarni joriy etish imkonini beradi.Axborot tayyorgarligi bo‘lajak o‘qituvchining professional kompetensiyasini shakllantirishning muhim vositasi bo‘lib, u pedagogik faoliyatni samarali tashkil etish, dars rejasini ishlab chiqish va o‘quv materiallarini tanlashda axborotdan to‘g‘ri foydalanish bilan chambarchas bog‘liq. Ushbu tayyorgarlik nafaqat o‘qituvchining texnologik bilimlarini rivojlantirish, balki pedagogik malakani oshirish, o‘quvchilarning bilimga bo‘lgan qiziqishini kuchaytirish va dars jarayonini individual yondashuvga moslashtirishga yordam beradi.Bo‘lajak o‘qituvchilarda axborot tayyorgarligini shakllantirish uchun amaliy mashg‘ulotlar, pedagogik treninglar, darslarni rejalashtirishda axborot resurslaridan foydalanish, individual va guruh ishlari kabi usullar qo‘llaniladi. Amaliy mashg‘ulotlar orqali o‘qituvchilar interaktiv dasturlar, elektron testlar, ta’lim platformalari va multimedia vositalari bilan ishlashni o‘rganadilar, bu esa o‘quv jarayonini yanada samarali va qiziqarli qiladi. Pedagogik treninglar o‘qituvchilarning axborot-kommunikatsiya texnologiyalari bo‘yicha bilim va ko‘nikmalarini mustahkamlashga yordam beradi, darslarni rejalashtirish jarayonida esa prezentatsiyalar, onlayn resurslar va elektron materiallardan foydalangan holda interaktiv va individual yondashuvni amalga oshirish mumkin bo‘ladi. Individual va guruh ishlari o‘quvchilarning mustaqil va jamoaviy ishlash ko‘nikmalarini rivojlantirish, ularning bilim darajasini aniqlash va darslarni moslashtirish imkonini yaratadi.Axborot tayyorgarligi pedagogga darslarni samarali tashkil etish, pedagogik innovatsiyalarni amaliyotga joriy etish va o‘quv jarayonini

ISSN 3030-3907

modernizatsiya qilish imkoniyatini beradi. Shu bilan birga, bu tayyorgarlik o‘quvchilarning axborot bilan ishlash, tezkor qaror qabul qilish, tahlil qilish va ma’lumotni saralash ko‘nikmalarini rivojlantirishga hissa qo‘shadi. O‘qituvchining axborot tayyorgarligi orqali darslar interaktiv va qiziqarli bo‘ladi, o‘quv jarayoni individual va guruh ishlari bilan boyitiladi, pedagogning professional malakasi oshadi va o‘quvchilarning ta’lim sifatiga bo‘lgan qiziqishi kuchayadi.

Zamonaviy ta’lim tizimida bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchisining axborot tayyorgarligi nafaqat texnik bilimlarni, balki pedagogik va metodik mahoratni ham o‘z ichiga oladi. Ushbu tayyorgarlikning mazmuni talabalarda kompyuter savodxonligi, dasturiy ta’minotlar bilan ishlash, internet resurslaridan foydalanish va elektron ta’limiy kontentlar yaratish ko‘nikmalarini shakllantirishni nazarda tutadi. Tayyorgarlikni tashkil etish esa oliy ta’limdagi nazariy darslar, laboratoriya mashg‘ulotlari va maktabdagi pedagogik amaliyotlarning uzviy bog‘liqligi asosida amalga oshirilib, bunda asosiy e’tibor axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini (akt) o‘quv jarayoniga samarali integratsiya qila olishga qaratiladi.Biroq ushbu jarayonni tashkil etishda bir qator dolzarb muammolar mavjud bo‘lib, ular ta’lim sifatiga o‘z ta’sirini o‘tkazmoqda. Jumladan, moddiy-texnik bazaning yetarli emasligi zamonaviy dasturlardan foydalanishni cheklaydi, oliy ta’limdagi AKT darslarining umumiy xarakterda ekanligi esa metodik uzilishni keltirib chiqaradi, natijada talaba texnikani bilsa-da, uni boshlang‘ich sinf darslarida qo‘llashga qiynaladi. Shuningdek, "raqamli qo‘rquv" va axborot filtrlash ko‘nikmasining pastligi kabi psixologik to‘siqlar hamda o‘quv dasturlarining texnologik taraqqiyotdan orqada qolayotgani talabalarning mualliflik raqamli resurslarini yaratishiga xalaqit bermoqda.

Ushbu muammolarni hal etish uchun tizimli yechimlar ishlab chiqish talab etiladi. Birinchi navbatda, AKTni alohida fan sifatida emas, balki ona tili, matematika va tabiatshunoslik metodikasi darslari ichiga to‘liq integratsiya qilish, talabaga mavzuni aynan raqamli vositalar yordamida tushuntirish metodikasini o‘rgatish zarur. Moddiy-texnik bazadagi kamchiliklarni bartaraf etish uchun og‘ir dasturlar o‘rniga har qanday qurilmada ishlaydigan bulutli servislar (Google Workspace, Canva, Quizziz) va mobil ta’lim texnologiyalaridan foydalanishga o‘tilishi lozim. Pedagogik amaliyot davrida talabalarga "raqamli mentorlar" biriktirilishi ulardagi psixologik qo‘rquvni yengishga yordam beradi. Shuningdek, bo‘lajak o‘qituvchilarga sun’iy intellekt (AI) va media-savodxonlik asoslarini o‘rgatish orqali ularni tayyor resurs iste’molchisidan kreativ kontent yaratuvchisiga aylantirish mumkin. Xulosa qilib aytganda, tayyorgarlik jarayonini to‘liq amaliyotga yo‘naltirish va doimiy yangilanib boruvchi "Life-long learning" (umr

ISSN 3030-3907

davomida o‘rganish) tamoyilini joriy etish raqamli kelajak poydevorini qo‘yuvchi savodxon pedagoglarni tayyorlashning asosiy kafolatidir.

Zamonaviy ta’lim jarayonida bo‘lajak o‘qituvchining axborot tayyorgarligi bilan bog‘liq ayrim muammolar mavjud. Masalan, barcha pedagoglar zamonaviy texnologiyalarni yetarlicha bilmasligi, maktablarda yetarli multimedia vositalari mavjud emasligi, o‘quvchilarning turli bilim darajalari individual yondashuvni talab qilishi mumkin. Ushbu muammolarni bartaraf etish uchun pedagogik va texnologik treninglar o‘tkazish, resurslarni kengaytirish va optimallashtirish, darslarni individual va guruh ishlari orqali moslashtirish zarur. Shu orqali pedagoglar o‘z axborot tayyorgarligini oshiradi, dars jarayonini samarali va interaktiv qiladi, pedagogik faoliyat sifatini yaxshilaydi va o‘quvchilarning bilim olish faolligini kuchaytiradi.Shuningdek, axborot tayyorgarligi o‘qituvchiga darslarda innovatsion metodlarni qo‘llash, elektron ta’lim resurslarini yaratish va sinfda faol ta’lim muhitini tashkil etish imkoniyatini beradi. Bu esa o‘quvchilarning kreativ fikrlash, mustaqil ish va jamoaviy ishlash ko‘nikmalarini rivojlantiradi, ta’lim jarayonini samarali va interaktiv qiladi. Bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchisining axborot tayyorgarligi pedagogik faoliyatning ajralmas qismi hisoblanadi, zamonaviy ta’lim tizimida ta’lim sifatini oshirish, o‘quvchilarning individual rivojlanishiga hissa qo‘shish va interaktiv, samarali o‘quv jarayonini ta’minlashda muhim rol o‘ynaydi.Shu bilan birga, axborot tayyorgarligi pedagogga nafaqat darslarni samarali o‘tkazish imkonini beradi, balki o‘quv jarayonini modernizatsiya qilish, pedagogik innovatsiyalarni amaliyotga joriy etish va o‘quvchilarning axborot bilan ishlash ko‘nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Bu tayyorgarlikning samarali tashkil etilishi o‘qituvchining professional malakasini oshirish, o‘quvchilarning bilim va ko‘nikmalarini mustahkamlash, ta’lim jarayonini individual va guruh ishlari orqali optimallashtirish, pedagogik innovatsiyalarni joriy etish va interaktiv darslarni samarali tashkil etishga imkon beradi.

Zamonaviy ta’lim tizimida bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchisining axborot tayyorgarligi nafaqat texnik bilimlarni, balki pedagogik va metodik mahoratni ham o‘z ichiga oladi. Ushbu tayyorgarlikning mazmuni talabalarda kompyuter savodxonligi, dasturiy ta’minotlar bilan ishlash, internet resurslaridan foydalanish va elektron ta’limiy kontentlar yaratish ko‘nikmalarini shakllantirishni nazarda tutadi.Tashkil etilishi: Tayyorgarlikni tashkil etish oliy ta’limdagi nazariy darslar, laboratoriya mashg‘ulotlari va maktabdagi pedagogik amaliyotlarning uzviy bog‘liqligi asosida amalga oshiriladi. Bunda asosiy e’tibor bo‘lajak o‘qituvchining axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini (akt) o‘quv jarayoniga samarali integratsiya qila olishiga qaratiladi.Dolzarb muammolar: Biroq ushbu

ISSN 3030-3907

jarayonni tashkil etishda bir qator dolzarb muammolar mavjud bo‘lib, ular ta’lim sifatiga o‘z ta’sirini o‘tkazmoqda:Moddiy-texnik baza: Texnik imkoniyatlarning yetarli emasligi yoki eskirganligi zamonaviy dasturlardan foydalanishni cheklaydi. Metodik uzilish: Oliy ta’limdagi AKT darslari ko‘pincha umumiy xarakterga ega bo‘lib, boshlang‘ich sinf metodikasi (ona tili, matematika va h.k.) bilan yetarli darajada bog‘lanmagan. Natijada talaba texnikani bilsa-da, uni darsda qo‘llashga qiynaladi.Psixologik to‘siqlar: "Raqamli qo‘rquv" va axborot filtrlash ko‘nikmasining pastligi sababli internetdagi cheksiz ma’lumotlar ichidan bolalar uchun xavfsiz va foydali kontentni ajratib olish qiyinchilik tug‘diradi.Dasturlarning eskirishi: O‘quv dasturlarining texnologik taraqqiyotdan orqada qolayotgani talabalarni mualliflik raqamli resurslarini yaratishda oqsashiga olib kelmoqda.

Bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchisining axborot tayyorgarligi — bu shunchaki kompyuter savodxonligi emas, balki ta’lim sifatini oshirishga xizmat qiluvchi strategik kompetensiyadir. Bugungi kunda bu jarayonni tashkil etishda texnik imkoniyatlar va metodik yondashuvlar o‘rtasidagi nomutanosiblik eng asosiy to‘siq bo‘lib qolmoqda. O‘qituvchi tayyor raqamli resurs iste’molchisidan kreativ kontent yaratuvchisiga aylanishi uchun oliy ta’lim tizimida AKT va fan metodikalarining integratsiyasini kuchaytirish zarur. Faqat axborot madaniyati yuqori bo‘lgan o‘qituvchigina "Aylod Alpha" (raqamli avlod) o‘quvchilarining qiziqishlarini qondira oladi va ularga to‘g‘ri yo‘l ko‘rsata oladi. Axborot tayyorgarligi jarayonining muvaffaqiyati nafaqat talabaning texnik bilimiga, balki uning falsafiy-pedagogik yondashuviga ham bog‘liqdir. Zamonaviy o‘qituvchi texnologiyani darsning maqsadi emas, balki unga erishishning samarali vositasi deb bilishi lozim. Kelajakda boshlang‘ich sinf o‘qituvchisi nafaqat tayyor multimedia mahsulotlarini qo‘llaydigan mutaxassis, balki o‘quvchi yoshi va psixologiyasini hisobga olgan holda shaxsiy raqamli resurslarini (OER - Open Educational Resources) yarata oladigan ijodkor shaxs bo‘lishi shart.Shuningdek, axborot tayyorgarligi doimiy ravishda yangilanib turishni talab qiluvchi dinamik jarayondir. Shuning uchun bo‘lajak o‘qituvchilarda "Life-long learning" (umr davomida o‘rganish) ko‘nikmasini shakllantirish, ularni sun’iy intellekt (AI), VR (virtual borliq) va AR (to‘ldirilgan borliq) kabi yangi texnologiyalardan qo‘rqmasdan foydalanishga o‘rgatish davr talabidir. Zero, raqamli savodxon o‘qituvchi — raqamli kelajak poydevorini qo‘yuvchi asosiy kuchdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 11-maydagi PF-134-sonli Farmoni "2022–2026-yillarda xalq ta’limini rivojlantirish bo‘yicha milliy dasturni tasdiqlash to‘g‘risida".

ISSN 3030-3907

2. Abduqodirov A.A. "Ta’limda axborot texnologiyalari". - T.: 2004.
3. Berdiyeva S.M. "Boshlang‘ich sinflarda AKTdan foydalanish metodikasi". - T.: 2015.
4. Robert I.V. "Sovremennie informatsionnie texnologii v obrazovanii". - M.: Shkola-Press, 2010.
5. UNESCO. "ICT Competency Framework for Teachers" (O‘qituvchilar uchun AKT-kompetentligi bo‘yicha tavsiyalar).

ISSN 3030-3907